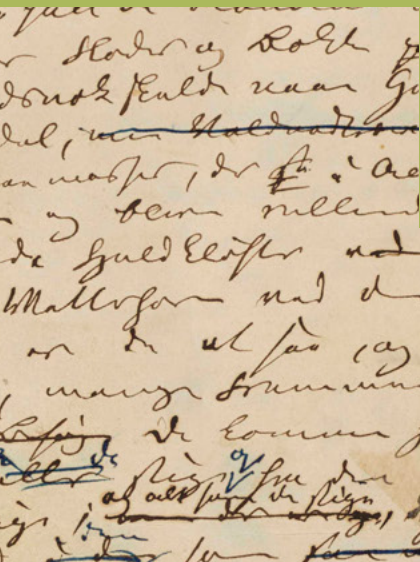

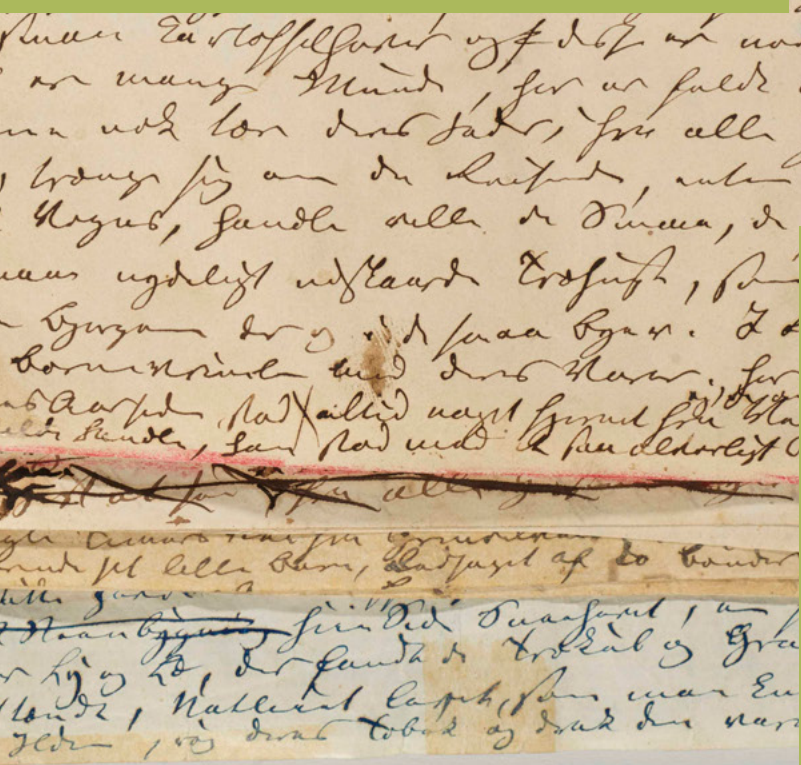
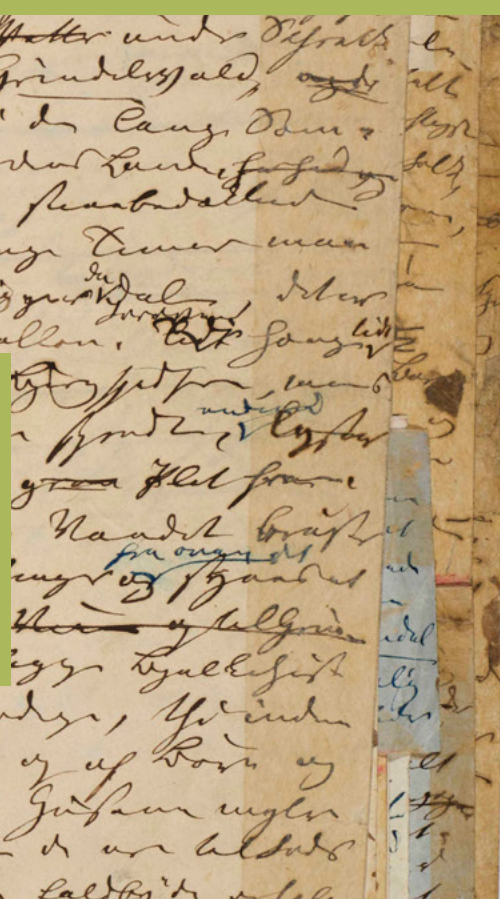

H.C. Andersen

ved skrivebordet

Digterens arbejdsvaner, eventyrenes tilblivelseshistorier og brugen af disse i forskning og uddannelse.

Videnskabelig konference
22.-23. august 2023
Videnskabernes Selskab

Organiseret af H.C. Andersen Centret

H.C. Andersen ved skrivebordet

Det er en glæde at kunne byde velkommen til en konference, der med sin brede vifte af bidrag belyser forskellige dele af den forskning, der knytter sig til den videnskabelige udgave af "H.C. Andersens *Eventyr og Historier* – den digitale manuskriptudgave". Udgaven udføres ved H.C. Andersen Centret og finansieres af Augustinus Fonden, Aage og Johanne Louis-Hansens Fond, Kulturministeriet og SDU.

H.C. Andersen ved skrivebordet vil sætte fokus på digterens litterære arkiv, og alt det, arkivet kan fortælle om de verdensberømte *Eventyr og Historier*. Papers fra ind- og udland vil fortælle om H.C. Andersens arbejdsmetoder og vaner: både når det gælder enkelte eventyrs tilblivelse og når det gælder hans vaner som forfatter i det hele taget. Bidragene spænder fra sammenligning med samtidige forfatteres arbejdsvaner over genetiske analyser af enkelte eventyr, manuskriptbeskrivelse, fotografiske potentialer og til udgavens potentialer for anvendelse i undervisningen. Vi glæder os til oplæg, samtaler og samvær.

H.C. Andersen ved skrivebordet

22.-23. august 2022

PROGRAM DAG 1

Tirsdag 22. august

9.00-10.00	Ankomst og registrering (kaffe)
10.00-10.15	Velkomst/Åbning v. Ane Grum-Schwensen
10.15-11.15	Keynote: Om forfatteres arbejdsvaner, især i den danske guldalder v. Johnny Kondrup
11.15-12.15	"Alt afspejler sig i mig, det hører vel til min Digter Natur [...]" – om Andersens brug af inspirationskilder v. Ane Grum-Schwensen
12.15-12.45	Højstemthed og humor i manuskripterne v. Kathrine Vig Nielsen
12.45-13.45	Frokost
13.45-14.30	"Fra min Bordskuffe – Tanker og Optegnelser af H.C. Andersen" – om den Collinske manuskriptsamling 41,4 ^o v. Ejnar Stig Askgaard
14.30-15.15	Værket går i trykken v. Holger Berg
15.15-15.45	Kaffepause
15.45-16.30	Om "Aarets Historie" v. Jacob Bøggild
16.30-17.15	En samtale om H.C. Andersens eventyrmanuskripter i gymnasieundervisningen v. Christian Smidt Alenkjær og Tony Andersen
17.15-18.00	"en Visit af min egen Langhed". C.A. Reitzel, H.C. Andersen og tilblivelsen af det andet eventyrhæfte i 1834-1835 v. Mads Sohl Jessen
18.00-18.30	Tak for i dag og spadseretur til restaurant
18.30	Middag på restaurant MAMMA'S, Regnbuepladsen 3-5, 1719 København V

Wi-fi: Eduroam eller
Gæsternetværk: HCA35_guest
Password: Nobel2022

H.C. Andersen ved skrivebordet

22.-23. august 2022

PROGRAM DAG 2

Onsdag 23. august

9.00-9.45	Manuskriptbeskrivelser til H.C. Andersens Eventyr og Historier – den digitale manuskriptudgave v. Finn Gredal Jensen
9.45-10.30	Et bredt spektrum af stråler afslører nyt i manuskripterne v. Maja Atterstig og Birgit V. Hansen
10.30-11.00	Kaffepause
11.00-11.45	H.C. Andersens "Sølvskillingen": Tilblivelseshistorien og åbne spørgsmål v. Frederika Felcht)
11.45-12.30	Mesteren og Instrumenterne. Om forholdet mellem refleksioner over skrivning og skriveprocesser i "Pen og Blækhuus" v. Klaus Müller-Wille
12.30-13.30	Frokost
13.30-14.15	"De smaa Grønne": En tilblivelseshistorie v. Helena Brezinova
14.15-15.00	Tilblivelsen af "Sneglen og Rosenhækken" (1862). Om snegle i re-cirkulation og biografiske referencer på retræte v. Josefine Hilfling
15.00-15.45	Afrundende diskussion og opsummering
15.45-16.15	Kaffe og farvel

Wi-fi: Eduroam eller
Gæstenetværk: HCA35_guest
Password: Nobel2022

Abstracts

Keynote v. Johnny Kondrup

Om forfatteres arbejdsvaner, især i den danske guldalder

Med udgangspunkt i nogle begreber fra nyere tysk editionsvidenskab vil jeg overveje, hvordan forfatteres arbejdsvaner kan beskrives og typologiseres. Overvejelserne vil så vidt muligt blive ledsaget af konkrete eksempler fra H.C. Andersens samtid. Formålet er at danne en ramme omkring forståelsen af konferencens primære emne: H.C. Andersens arbejdsvaner.

Ane Grum-Schwensen

"Alt afspejler sig i mig, det hører vel til min Digter Natur [...]" – om Andersens brug af inspirationskilder

(brev til Edvard Collin, Weimar 8. September 1855)

Som citatet antyder, lod Andersen sig inspirere af mangfoldige kilder, som han i sin skriveproces anvendte på meget forskellig vis. Når det gælder hans eventyr og historier, er kilderne i mange tilfælde blevet grundigt behandlet i forskningen. Det gælder i den mere biografisk orienterede forskning såvel som i det velkendte "kommentarbind", bind VII i Det Danske Sprog- og Litteraturselskabs udgave af H.C. Andersens Eventyr (1990), og til dels også i Andersens egne bemærkninger til eventyrene (1862-68-74).

Skønt manuskripterne kun sjældent direkte afspejler eller afslører disse kilder, har udgavens arbejde med manuskripterne og med tilblivelseshistorierne til de enkelte eventyr alligevel ledt til fundet af hidtil ukendte inspirationskilder – af såvel litterær som dramatisk og biografisk karakter. Først og fremmest har arbejdet afdækket nyt om Andersens skriveprocesser og redaktionsteknik. Oplægget vil fremdrage eksempler på de mangeartede inspirationskilder og skitsere de overordnede tendenser i deres anvendelse i Andersens skriveproces.

Kathrine Vig Nielsen

Højstemthed og humor i "Paradisets Have", "Vanddraaben" og "Skarnbassen"

H.C. Andersens eventyr kan være både højstemte og vittige, og oftest er de begge dele på samme tid. I 1875 bemærkede digteren i sin dagbog, at "Humoret var egentligt Saltet" i eventyrene.

Manuskriptudgavens undersøgelse af eventyrenes tilblivelse har netop vist, at Andersen var yderst bevidst om brugen af humor i sine værker. Fortællingerne indeholder ofte humoristiske eller satiriske elementer, der ikke findes i forlæggene eller på tidligere tilblivel-

sesstadier. Der ses imidlertid også tilfælde, hvor vittige indslag blev forkastet eller reduceret, for at give bedre plads til det moralske og/eller religiøse perspektiv.

Med udgangspunkt i manuskripterne og tilblivelseshistorierne til tre eventyr vil oplægget give en række eksempler på, hvordan Andersen arbejdede med balancen mellem højstemthed og humor. Eksemplerne vil forhåbentlig tegne et billede af en generel tendens i H.C. Andersens arbejdsproces.

Ejnar Stig Askgaard

"Fra min Bordskuffe – Tanker og Optegnelser af H.C. Andersen" – om den collinske manuskriptsamling 41,4°

(Den collinske manuskriptsamling 41,4° ; VIII-10, ca. 1860)

"Hvor underligt at ingen speculerer i glemte og tabte Sager", noterede H.C. Andersen sig, da han skrev om boghandlernes salgsvending "Savn i Litteraturen", når de udbød en bedre udgave af den forgangne litteratur til salg. H.C. Andersen forestillede sig nemlig en udgivelse af alt det – for os ubekendte – men interessante, der måtte befinde sig i "Forfatterens Bordskuffer".

Paradoksalt nok ligger dette manuskriptark sammen med et stort antal andre, der ikke lod sig kategorisere så nøje, da Det Kgl. Bibliotek nyordnede den collinske samling i årene fra 1925 til 1930. Manuskripterne blev som svært definerbare alle placeret under signaturen 41,40. Her er tale om 793 beskrevne sider i løsark og hæfter, som alle hidrører fra Andersens skrivebordsskuffer, men de har i deres kaotiske sammenstuvning frastødt forskningens større interesse og derfor i det store hele ligget upåagtet hen. Men som "glemte og tabte Sager" kan de netop afhjælpe et "Savn i Litteraturen" i og med, at manuskripterne på eksemplarisk vis demonstrerer forfatteren H.C. Andersen gennem hans skrivekunsts forskellige arbejdsgange, og dermed kan de bidrage til en videre forståelse af det poetiske sind, der – med Rahbeks ord fra 1822 – herskede i Andersens "besynderlige Hoved". Indlægget vil give eksempler herpå og forsøge at rydde op i skrivebordsskuffernes rod.

Holger Berg

Værket går i trykken

I eventyret "Hørren" fra 1849 afkortes et værks vej fra manuskript til tryk: "Papiret kom ikke paa Reise, det kom til Bogtrykkeren, og der blev Alt hvad der stod skrevet paa det sat i Trykken til en Bog." Erik Dal har uddybet dette ved at rekonstruere den datidige praksis med to korrekturer: den interne huskorrektur og forfatterens gennemsyn af andenkorrekturen trykt på 'udhængsark' (Eventyr, bind 6, 1990, s. 56-62).

Dals kompakte vue uddybes og nuanceres i oplægget. Først gennemgås de tre hovedkilder til satsen og korrektoren: anekdoter fra fire sættere, de fire bevarede korrekturtryk samt variansen mellem trykmanuskripter og førstetryk. Disse suppleres af H.C. Andersens dagbøger og almanakker samt hans korrespondance med sine udgivere og sin foretrukne korrekturlæser, L.R. Møller.

På dette grundlag beskrives tre typiske korrekturforløb. Korrektoren af H.C. Andersens eventyr og historier (1.) adskilte sig fra hans længere værker (2.) så som romaner, selvbiografier og større værkudgaver. Udfordringen ved kortprosa var ikke kvantiteten men tidspresset. Det tredje forløb fandt sted, når et eventyr eller en historie udkom i udlandet enten som førsteudgave eller nærmest samtidigt med en dansk førsteudgave. Afstanden gjorde det besværligt eller umuligt for H.C. Andersen at forlade sig på sin vante rolle som bagstopper. Han måtte her enten bestille afskrifter, genbruge korrekturtryk eller ulejlige sig til at levere renskrifter, der undtagelsesvist levede op til betegnelsen og var let læselige.

Der kan drages tre generelle følger af gennemgangen: 1. Tekstkritikken bør tage de ret sjuskede trykmanuskripter og de til tider forhastede korrekturforløb til kende. Sætternes læsefejl har i nogle tilfælde overlevet indtil vore dage. 2. Den genetiske kritik kan suppleres med indsigter fra tekstsociologien og boghistorien. Ligesom forfattere har forskellige skrivestile, arbejder de også sammen med trykkerier på forskellig vis. Disse samarbejdsformer er et studie værd. 3. H.C. Andersen kan ud fra det gennemgåede materiale karakteriseres som en tilhænger af arbejdsdeling. Han kendte sine begrænsninger og tog højde for dem ved at uddelegere opgaver og koncentrere sig om det afsluttende gennemsyn, hvilket ved nogle førsteudgaver, til sætternes forbitrelse, medførte omformuleringer.

Jacob Bøggild

Om "Aarets Historie"

Jeg vil diskutere, hvorledes Andersens arbejdsproces med "Aarets Historie" er i overensstemmelse med og styret af den poetik, som er forbundet med den romantiske arabeske, hvor idealet er at fastholde modsætninger i en spændingsfyldt ligevægt. Her gælder det i særlig grad modsætningerne mellem det prosaiske og det poetiske, det punktuelle og det evigt gyldige/gentagne og det eskatologiske og det cykliske.

Christian Smidt Alenkjær og Tony Andersen

En samtale om H.C. Andersens eventyrmanuskripter i gymnasieundervisningen

Samtalen vil tage udgangspunkt i et undervisningsmateriale, der er udviklet i forbindelse med ph.d.-projektet Undersøgende litteraturhistorie i gymnasiet – et interventionsstudie med udgangspunkt i den digitale udgave af H.C. Andersens eventyrmanuskripter. Projektet er litteraturdidaktisk og har til formål at undersøge en ny, innovativ måde at forstå litteraturhistorisk faglighed på i danskfaget i gymnasiet – med udgangspunkt i den digitale udgave af Andersens eventyrmanuskripter. Det udviklede undervisningsmateriale er blevet til i et samarbejde mellem gymnasielærerne Louise Debois og Tine Hjortbak Hvelp-lund, samt Christian Smidt Alenkjær. For at bringe denne nye faglighed i spil skal undervisningsmaterialet afprøves i klasserummets praksis i efteråret 2023. Inden da vil Tony Søndergaard Andersen dog få det i hænderne og på baggrund af sin mangeårige erfaring som gymnasielærer give sit syn på det. Herfra vil samtalen udfolde sig, hvor Christian Smidt Alenkjær taler ud fra de tanker og den teori, der ligger til grund for undervisningsmaterialet.

Mads Sohl Jessen

"en Visit af min egen Langhed". C.A. Reitzel, H.C. Andersen og tilblivelsen af det andet eventyrhæfte i 1834-1835

1835 er året for H.C. Andersens egentlige debut som eventyrdigter. Den 8. maj udkommer – her citeret i Birger Frank Nielsens typografi – "Eventyr, / fortalte for Børn / af H.C. Andersen. / - / Første Hefte. / - / Kjøbenhavn. / Forlagt af Universitets-Boghandler C.A. Reitzel. / Trykt hos Bianco Luno & Schneider. / 1835." Som Klaus Müller-Wille har gjort opmærksom på i *Sezierte Bücher* (2017) kan man konkludere fra oplysningen om, at dette hæfte er første hæfte, at H.C. Andersen har aftalt med C.A. Reitzel at koncipere udgivelsen som den første i en række af fremtidige eventyrhæfter.

I oplægget vil studier af C.A. Reitzels brevveksling med H.C. Andersen og andre digtere i samtiden blive præsenteret for at adressere dette centrale spørgsmål: Hvilke formelle og økonomiske rammer satte det serielle samarbejde med forlaget for H.C. Andersens arbejdsvaner med sine manuskripter? Inspireret af Dirk van Hülles og Ane Grum-Schwensens fokus på æstetisk kreativitet i de genetiske processer vil oplægget herefter diskutere spor af H.C. Andersens eminente hånd i det samlede manuskriptmateriale til andet hæfte, der som bekendt rummer "Tommelise", "Den uartige Dreng" og "Reisekammeraten", og som udkom 16. december 1835.

Finn Gredal Jensen

Manuskriptbeskrivelser til H.C. Andersens *Eventyr og Historier* – den digitale manuskriptudgave

Til hvert af eventyrene i den digitale manuskriptudgave knytter der sig en manuskriptbeskrivelse som i kort form redegør for de overleverede udkast, kladder, renskrifter og trykmanuskripter. Oplægget vil komme ind på disse kategoriers undertiden vanskelige afgrænsning og vil i almindelighed redegøre for manuskriptbeskrivelsernes indretning, belyst ved eksempler på de udfordringer man kan komme ud for. Manuskriptbeskrivelsen er en tør men væsentlig genre, der må ses i sammenhæng med de øvrige ressourcer som den digitale udgave stiller til rådighed. Det gælder redegørelsen for de enkelte eventyrs tilblivelseshistorie, manuskripterens transskription og visningen af tilblivelsesvarianter, men især gælder det den dokumentation som rummes i de digitale faksimiler. Ikke alt kan fremgå af et billede, fx størrelsesforhold, papirtyper og vandmærker, og her yder manuskriptbeskrivelsen en vigtig materiel hjælp. Hertil kommer også det interessante spørgsmål om manuskripterens overleveringshistorie.

Maja Atterstig og Birgit V. Hansen

Et bredt spektrum af stråler afslører nyt i manuskripterne

Nye teknologier inden for det elektromagnetiske spektrum, kan ved hjælp af gennemlysning og refleksion af H.C. Andersens håndskrifter give et dybere kendskab til både digterens arbejdsproces og hans benyttelse af materialer.

På baggrund af Det Kgl. Biblioteks multispektrale digitalisering (MSI) og analyse af H.C. Andersens Eventyr- og Historiemanuscripter i 2021 dykker vi ned i denne nye tekniks muligheder og begrænsninger. Vi zoomer ind på både pixler, papirkvalitet og arbejdsproces og stiller spørgsmål som: Hvad kan en digital faksimile af et håndskrift bidrage med i forhold til den fysiske original? Hvordan kan usynligt lys synliggøre f.eks. papirets stand og give os, muligheder for at forbedre håndtering og bevaring af de skrøbelige håndskrifter? Og kan vi allerede nu se hvordan håndskriftet vil ændre udseende i fremtiden? Vi kigger også nærmere på hvordan synligt lys fra microfading (MFT) kan fortælle om håndskrifternes lysfølsomhed og endelig hvad vi kan se ved at analysere H.C. Andersens blæk med røntgenfluorescens (XRF).

Frederike Felcht

H.C. Andersens "Sølvskillingen": Tilblivelseshistorien og åbne spørgsmål

I mit oplæg vil jeg præsentere tilblivelseshistorien af "Sølvskillingen". Efter en kort introduktion i forhistorien og inspirationskilderne vil jeg fokusere på ændringerne i teksten. Det er for eksempel spændende at se, hvordan teksten i kladden forandrer sig under skriveprocessen. Desuden vil jeg gerne diskutere åbne spørgsmål omkring tilblivelseshistorien af "Sølvskillingen".

Klaus Müller-Wille

Mesteren og Instrumenterne. Om forholdet mellem refleksioner over skrivning og skriveprocesser i Pen og Blækhuus

H.C. Andersen er utvivlsomt en af de forfattere fra det tidlige 19. århundrede, der har beskæftiget sig mest indgående med skriftens udvirkninger. I første del af mit foredrag vil konturerne af hans tilsvarende refleksioner over skrivning blive udviklet og frem for alt kontekstualiseret i en mediehistorisk sammenhæng. Jeg vil især undersøge, om og i hvilket omfang Andersen i de mange skrivescener i sine romaner og eventyr refererer til nyere tiders medieudviklinger i sin samtid. Andersens skrivescener er efter min mening først og fremmest kendetegnet ved implicitte referencer til nyere trykteknikker, hvor skrivningens heteronomi - dvs. den skrivende instans' tab af kontrol over teksten - bliver synligt tydeliggjort. Andersen forsøger ikke at negere dette kontroltab, men snarere at udstille det offensivt ved i sine teksters skrivescener at begynde at reflektere over rent teknisk-mekaniske procedurer for kopiering og kompilering eller over skrivning med saks og tilsvarende tidlige procedurer for tekstcollage.

I anden del af foredraget vil disse abstrakte refleksioner over skrivning bevidst blive sat i et spændingsforhold til Andersens 'faktiske' skriveprocesser, hvor jeg vil argumentere med eksempler og kun trække på Pen og Blækhuus.

Helena Březinová

"De smaa Grønne": En tilblivelseshistorie

Oplægget kortlægger tilblivelsen af et af Andersens sene eventyr "De smaa Grønne" herunder eventyrets datering, inspirationskilder og forlæg. Derudover vil Andersens arbejde med manuskripterne og de senere trykte versioner blive sat under lup, især ændringernes eventuelle systematik og meningsbærende potentiale. Det sker blandt andet ved at se nærmere på stavemåden af det centrale ord Bladluus versus Bladeluus, der vil give anledning til en mere almen overvejelse om spændingen mellem grundforskningsmateriale og fortolkningsarbejdet. Metodisk støtter jeg mig til Ane Grum-Schwensens pionerarbejde fra hendes afhandling *Fra strøtanke til værk* (2014).

Josefine Hifling

Abstract: Tilblivelsen af Sneglen og Rosenhækken

Hensigten med conferenceoplægget er at beskrive tilblivelsesprocessen af H.C. Andersens fortælling "Sneglen og Rosenhækken" (1862) forankret i et genetisk og komparativt studie af præteksterne dertil, dvs. de tekster der kommer før bon à tirer-momentet, øjeblikket, hvor forfatteren vurderer teksten for færdig. Beskrivelsen af tilblivelsesprocessen vil give indsigt i, hvilke typer af ændringer H.C. Andersen foretager sig undervejs i tilblivelsen og deres konsekvenser for indholdet. Præteksterne udgøres af de to bevarede manuskripter til værket: kladde og renskrift; samt forarbejder til disse i optegneshæfter, dagbøger og andre publicerede tekster fra forfatterskabet, forud for bon à tirer-momentet, som indeholder en reference til snegle- og/eller rosenmotivet. I henhold til Andersens dagbogsoptegnelser kan det med sandsynlighed påvises, at tilblivelsen af Sneglen og Rosenhækken var motiveret af en biografisk hændelse, derfor konsulterer jeg biografiske data i min undersøgelse af tilblivelsesprocessen. Ved at studere præteksterne bliver det muligt at få indsigt i, hvordan Andersens motiver og figurer recirkulerer i forfatterskabet og forandrer sig; hvordan han påvirkes og motiveres af biografiske hændelser, og hvordan han undervejs i tilblivelsen af "Sneglen og Rosenhækken" udviser biografiske referencer, og således gør fortællingen mere almen og universel.

Deltagerliste

Ane Grum-Schwensen, Syddansk Universitet
Birgit Vinther Hansen, Det Kgl. Bibliotek
Christian Smidt Alenkjær, Syddansk Universitet
Ditte Laursen, Det Kgl. Bibliotek
Ejnar Stig Askgaard, Museum Odense
Finn Gredal Jensen, Det Danske Sprog- og Litteraturselskab
Frederike Felcht, Goethe-Universität Frankfurt
Grylle Carstensen, Museum Odense
Helena Březinová, Univerzita Karlova, Prag
Holger Berg, Syddansk Universitet
Inga Kapustian, Syddansk Universitet
Jacob Bøggild, Syddansk Universitet
Jens Toftgaard, Museum Odense
Jeppe Barnwell, Det Danske Sprog- og Litteraturselskab
Jesper Gehlert Nielsen, Det Danske Sprog- og Litteraturselskab
Johnny Kondrup, Københavns Universitet
Josefine Hilfling, Det Danske Sprog- og Litteraturselskab
Karen Skovgaard-Petersen, Det Danske Sprog- og Litteraturselskab
Karin Sanders, University of California, Berkeley
Kathrine Vig Nielsen, Syddansk Universitet
Klaus Müller-Wille, Universität Zürich
Mads Sohl Jessen, Syddansk Universitet
Maja Atterstig, Det Kgl. Bibliotek
Marie Vest, Det Kgl. Bibliotek
Peter Thiesen, Det Kgl. Bibliotek
Sara Bruun Jørgensen, Syddansk Universitet
Sarah Eriksen, Syddansk Universitet
Sonny Ankjær Sahl, Det Kgl. Bibliotek
Tony Søndergaard Andersen, Odense Katedralskole
Torsten Bøgh Thomsen, Syddansk Universitet

Praktisk info

Konferencen finder sted i Videnskabernes Selskab, H.C. Andersens Blvd. 35, 1553 København, 11 min. gang fra Hovedbanegården.

Der må ikke medbringes andet spise- eller drikkeligt end vand i konferencesalen.

Wi-fi: Eduroam eller
Gæsternetværk: HCA35_guest
Password: Nobel2022

Konferencemiddag finder sted på Restaurant MAMMA'S, Regnbuepladsen 3, 5, 1550 København, 5 min. gang fra Videnskabernes Selskab.

Udenlandske gæster overnatter på Hotel Alexandra, H.C. Andersens Blvd. 8, 1553 København, 10 min. gang fra Videnskabernes Selskab.

